

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Калмикова Н.М., асистент кафедри теоретичної та прикладної економіки Державного університету інформатики і штучного інтелекту.

Постановка проблеми. Уповільнення процесу євроінтеграції обумовлено об'єктивними та суб'єктивними чинниками, що зумовлює пошук альтернативних напрямів і форм поглиблення та інтенсифікації входження України в європейський регіонально-економічний простір.

Оновлення та підвищення ефективності євроінтеграційного процесу потребує розробки механізму використання конкурентних переваг національної економіки, реалізація якого буде мати найбільш позитивні результати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливим завданням для України згідно висновків праць відомих вітчизняних і зарубіжних вчених В. Андрійчука, Б. Балаша, В. Будкіна, В. Геєця, Б. Губського, Дж. Данінга, М. Кіндлебергера, А. Кредісова, Д. Лук'яненка, А. Філіпенка, Ю. Пахомова є вибор інтеграційного шляху та побудова моделі включення країни до інтеграційних об'єднань.

Незважаючи на велику кількість робіт із досліджуваної проблематики, слід відзначити, що головним завданням для держави повинно стати пошук джерел ресурсного забезпечення сталого економічного зростання, формування і утвердження інноваційної моделі розвитку, наближення до європейських стандартів соціальної сфери. Використання цих елементів дозволить зняти перешкоди при здійсненні євроінтеграційних процесів в умовах лібералізації світогосподарських відносин при цьому максимально використовуючи свій потенціал і гарантувати реалізацію власних інтересів.

Метою статті є спроба дослідження основних напрямків економічної взаємодії України і Європейського Союзу задля розробки механізму використання конкурентних переваг національної економіки як складової комплексно-системного підходу реалізації євроінтеграційної стратегії держави.

Для досягнення зазначеної мети були визначені та проаналізовані основні напрямки розвитку економічної взаємодії між Україною та Європейським Союзом.

Результати дослідження. Розробка механізму застосування конкурентних переваг національної економіки включає дослідження таких напрямків: 1) активізацію використання транзитивного потенціалу та транскордонного співробітництва за участю України; 2) розвиток співробітництва у високотехнологічних галузях та створення на цьому інноваційної моделі розвитку економіки; 3) удосконалення галузей економіки, пріоритетний розвиток яких забезпечує формування міжнародних конкурентних переваг країни. Кожний з перерахованих напрямків є в свою чергу перспективним напрямком розвитку економічної взаємодії України і Європейського Союзу.

Україна за коефіцієнтом транзитивності посідає перше місце в Європі. Цьому сприяють об'єктивні фактори – геополітичне становище нашої країни і наявність потужного транспортного комплексу.

Завдяки своєму географічному положенню Україна впродовж цілого тисячоліття слугує містком між Європою і Азією, між Північчю та Півднем. Крім того, вона вкрита густою сіткою транспортних шляхів і має розвинутий рухомий склад усіх видів транспорту [1, с.27].

Транспортна система держави має всі складові транспортного комплексу: трубопровідний, автомобільний, залізничний, водний, повітряний, космічний. Кожен вид транспорту в процесі становлення країни зазнав певні труднощі у своєму розвитку, тому *для активізації використання транзитивного потенціалу держави* необхідно підвищувати якість автомобільних шляхів і швидкість руху, поліпшувати сервісне обслуговування транзитного транспорту і пасажирів, скорочувати транспортні витрати; будівництво та реконструкція газопроводів і компресорних станцій дозволить підвищити потужність і надійність діючої системи газопроводів, забезпечити перспективні потреби в поставках газу; створювати інтегровані комплекси з випуску систем повітряної навігації, управління та наведення, а також засобів візуалізації на основі потужної комп'ютерної техніки; підвищувати ефективність та надійність запусків супутників, удосконалювати конструкції ракет-носіїв, використовуючи нові, легкі конструкційні матеріали [1, с.27].

Розвиток транскордонного співробітництва можна розглядати як інструмент територіального та регіонального розвитку, а з іншого боку – як складову реалізації європейської інтеграційної стратегії України.

Основою транскордонного співробітництва є інституційно-правове забезпечення, яке створює, з одного боку, основні напрямки розвитку, пріоритетні сфери та стратегічні завдання учасників, а з іншого – регулює розподіл фінансових ресурсів, порядок бюджетних взаємовідносин центральних і місцевих органів влади та механізми виділення коштів на реалізацію окремих проектів.

Правову підтримку здійснюють: Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, до якої Україна приєдналася у 1993 р., Закон України «Про транскордонне співробітництво», що діє з 2004 р., Програма розвитку єврорегіонів, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 р. №587, Рекомендації парламентських слухань «Про інтенсифікацію співробітництва України з Європейським Союзом у рамках єврорегіонів та перспективи транскордонного співробітництва», схвалені Постановою Верховної Ради № 1819, Положення про порядок проведення конкурсного відбору проектів (програм) транскордонного співробітництва, що можуть бути включені до Державної програми розвитку транскордонного співробітництва, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 11 травня 2005 р. № 339, Порядок здійснення зовнішніх зносин Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, затверджений Указом Президента України від 5 березня 2002 р. № 217/2002, Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення координації діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішніх зносин», що набув чинності в 1996 р. і діє зі змінами, внесеними у 2005 р., Порядок підготовки проектів (програм) транскордонного співробітництва, що можуть бути включені до Державної програми розвитку транскордонного співробітництва, затверджений Наказом Міністерства економіки України від 3 червня 2005 р. № 158, а також Стратегія українсько-польського міжрегіонального та прикордонного співробітництва, підписана на VII економічному форумі «Україна-Польща» у м. Ялті 25 червня 2004 р.

Існування достатнього нормативно-правового забезпечення не може подолати коло проблем, які існують при здійсненні транскордонного співробітництва. Тому виникає потреба в удосконаленні існуючих законодавчих актів у напрямі збільшення повноважень місцевих органів влади та місцевого самоврядування, надання їм більшої самостійності у вирішенні спільних з регіонами сусідніх держав завдань регіонального та місцевого розвитку, адаптації до стандартів ЄС; створенні регіональних та місцевих мереж взаємодії, інфраструктури інституцій підтримки транскордонного співробітництва та регіонально і місцевого розвитку.

Таким чином, політика розвитку транскордонного співробітництва України як напрям посилення інтеграційної співпраці з ЄС, повинна представляти собою частину суспільно-економічної політики, що складається з поєднання двох напрямів – регіональної політики держави щодо ТКС, що є складовою макроекономічної політики, та регіональної політики ТКС, яку проводять органи місцевого самоврядування територій. При цьому слід враховувати, що забезпечення результативного залучення прикордонного регіону до транскордонної співпраці є можливим в рамках регіональної політики розвитку транскордонного співробітництва і чіткого визначення об'єктів впливу [2, с. 229].

Однією із ефективних форм посилення активізації транскордонного співробітництва є функціонування єврорегіонів, яке здійснюється з метою об'єднання зусиль в економічній, соціальній, науковій та екологічній сферах. Єврорегіони є вищою організаційною формою транскордонної співпраці, що характеризуються наявністю системи управління та фінансування цієї діяльності

На території України функціонує і діє такі єврорегіони: «Буг», «Карпатський», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро», «Слобожанщина», «Ярославна», «Чорне море», «Дністер», «Донбас». Цей процес триває – готуються проекти щодо створення єврорегіонів – «Сян» (Львівська область, Підкарпатське воєводство Польщі), «Земплін» (Закарпатська область, Кошицький край Словаччини).

Розвиток прикордонного співробітництва України має відбуватись за такими напрямками [3, с. 341-342]:

- збільшення національного добробуту країни через створення умов ефективного використання природно-ресурсного, науково-технічного та трудового потенціалу кожного регіону;
- запровадження спрощеного режиму руху товарів та послуг, що виробляються в прикордонних регіонах, у межах даних територій;
- забезпечення ліберального режиму пересування громадян прикордонних регіонів;
- сприяння гармонійному та збалансованому розвитку регіонів, надання фінансово-економічної підтримки депресивним регіонам;
- розробка і запровадження мінімальних стандартів та дієвих механізмів соціального захисту населення незалежно від економічних можливостей регіонів;
- налагодження системи коопераційних міжрегіональних зв'язків;
- розробка законодавчої бази на основі методологічних критеріїв Європейського Союзу;
- спрощення регулюючих, документарних процедур для юридичних та фізичних осіб, які здійснюють транскордонні контакти та операції.

Роль світогосподарських зв'язків в економічному розвитку України істотна, і її важко переоцінити. Підтвердженням даного положення служить статистика динаміки частки експорту у ВВП. За період з 2000 р. по 2010 р. частка експорту у ВВП істотно зростала з 41,9% до 53,2%. Починаючи з 2008 р. частка експорту у ВВП почала поступово знижуватися, але залишається досить високою, що говорить про досить високу залежність економічного розвитку від зовнішньоекономічних зв'язків.

Економічне зростання держави за рахунок зовнішніх зв'язків робить економіку країни залежною від них. Інтеграція на базі міжнародної торгівлі з одного боку відкриває нові можливості розвитку зовнішньоекономічних зв'язків як джерела зростання, а з іншою підсилює залежність економічного розвитку країни від зміни кон'юнктури світового ринку, динаміки цін на ньому. Але посилення залежності не можна завжди оцінювати як негативне явище. В умовах стабільності така залежність носить позитивний характер і полягає в поглибленні співпраці між країнами, що є певною передумовою до їх інтеграції. Тому інтеграція повинна здійснюватися таким чином, щоб підвищувалася стабільність зовнішньоекономічних зв'язків, що можливо лише на основі досягнення міцного внутрішнього зростання регіонів України.

Наявність міцного ресурсного і виробничого потенціалу регіонів України сформувало базу для проведення певної сировинної спрямованості експортної та політики імпортозаміщення. Загальною складовою товарної структури експорту залишаються чорні метали (хоча більшу долю в структурі експорту чорних металів займають не готові вироби, а напівфабрикати). Окрім даної продукції, попитом користується продукція машинобудування і хімічної промисловості, мінеральні добрива та продукція її переробки. Саме ці товари забезпечують найбільший обсяг валютних надходжень в бюджет України.

Ситуація, що склалась, свідчить про те, що підприємства металургійної, хімічної, машинобудівної, вуглевидобувної галузі є стратегічно важливими в забезпеченні економічної безпеки України і її стійкого розвитку. В той же час, спираючись на базові галузі економіки при тому, що оновлення основних виробничих фондів характеризується достатньо низькими темпами (47,9% сталі виготовляється мартенівським методом, в порівнянні зі світовими масштабами цей показник не перевищує 2,5%) і напівсировина спрямованість експорту впливає на якість продукції, знижуючи її конкурентоздатність вітчизняних виробників на світових ринках [4].

Удосконалення галузей економіки, пріоритетний розвиток яких забезпечує формування міжнародних конкурентних переваг країни, має здійснюватись на основі стимулювання відповідних галузей і виробництв ринковими методами, що дозволить окреслити пріоритетні зміни в структурі національної економіки [5, с. 446]. В умовах обмеженості фінансових і бюджетних ресурсів внутрішній природно-ресурсний і виробничий потенціал є основою для формування механізму реалізації економічних інтересів.

Як свідчить досвід розвинених і індустріальних країн світу, економічне зростання майже на 90% забезпечується за рахунок впровадженням нової техніки і технології [6]. Економічне

зростання є стрижнем економічного розвитку держави. Економічний розвиток країни багато в чому визначається інноваційними перетвореннями на рівні підприємства.

Розвиток співробітництва у високотехнологічних галузях має здійснюватись на основі формування національної інноваційної моделі розвитку та реалізація інформаційної політики України у державах Європейського Союзу.

Формування національної інноваційної моделі розвитку невід'ємно пов'язано з долученням держави до процесу побудови єдиного європейського інформаційного простору та формування позитивного іміджу України з метою реалізації і захисту власних національних інтересів.

Щодо активного долучення України до процесу побудови єдиного європейського інформаційного простору необхідно [7]:

- прискорити адаптацію українського законодавства до стандартів ЄС в інформаційній сфері, зокрема, пришвидшити ратифікацію Конвенції ЮНЕСКО про захист і сприяння різноманітності культурного вираження та Європейської Конвенції про транскордонне телебачення;

- більш активно долучатися до механізмів та можливостей, що їх надає Сьома рамкова програма ЄС з досліджень, технологічного розвитку і демонстраційних дій на 2007-2013 рр.;

- налагодити конструктивний діалог з ЄС в сфері використання їх досвіду у побудові цифрової телекомунікаційної інфраструктури; забезпечити відповідні механізми реалізації взятих на себе зобов'язань в рамках виконання Угоди «Женева – 2006» та реалізації Цифрового Плану;

- розглянути можливості підвищення можливого рівня державного фінансування запуску вітчизняного космічного супутника; провести аналіз наявного законодавства та забезпечити гарантування прав інвесторів з метою залучення їх до фінансування;

- прискорити розробку та забезпечити належні механізми впровадження суспільного мовлення в Україні; з цією метою активізувати процес розробки та реалізації Концепції створення системи суспільного телебачення і радіомовлення;

- підвищити рівень видатків в державному бюджеті на розвиток вітчизняного ринку інформаційних технологій.

Щодо формування сприятливого іміджу України в країнах ЄС необхідно [7]:

- розробити та ініціювати впровадження інтенсивної інформаційної кампанії з метою формування об'єктивного уявлення про українські реалії у трьох ключових сферах: в інституціях ЄС; офіційних та ділових колах держав Євросоюзу; європейському мас-медійному, експертному, університетському та мистецькому середовищі;

- сприяти розвитку вітчизняної системи розповсюдження інформації про Україну, а саме: розвитку мережі вітчизняних кореспондентів в країнах ЄС, налагодженню співпраці з європейськими інформаційними агентствами;

- розробити та забезпечити механізми впровадження Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007-2010 рр.; в рамках даного процесу проаналізувати можливість фінансування та залучення іноземної компанії з метою формування позитивного іміджу України в державах-членах ЄС;

- забезпечити використання проведенням чемпіонату Європи з футболу 2012 року в якості інформаційного приводу для свого повторного позиціонування на європейській арені та для формування позитивної громадської думки серед країн ЄС.

Таким чином, оновлення та підвищення ефективності євроінтеграційного процесу має здійснюватись на основі активізації та удосконаленні перспективних напрямків економічної взаємодії України та Європейського Союзу на основі механізму використання конкурентних переваг національної економіки.

Результатом подальших досліджень має стати розбудова механізму використання конкурентних переваг національної економіки з деталізацією інструментів та засобів, мети та очікуваних результатів у розрізі інтеграційних спрямувань України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Хахлюк. А. Україна – транзитна держава // Економіка України. – 2001. – №1. – С. 27-35
2. Азарова Т.В. Визначення напрямків розбудови політики транскордонного співробітництва України з країнами Європейського Союзу // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Сборник научных трудов. – Стамбул-Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2010. – С. 228-230
3. Кухарська Н.О. Міжнародна економічна діяльність України / Н.О.Кухарська, С.К.Харічков: Одиссей, 2006. – 456с.
4. Вахненко Т. Товарный экспорт Украины в системе мирохозяйственных связей // Экономика Украины. – 2006. – №6. – С. 73-84
5. Кушнарченко Н.П. Визначення напрямків розбудови політики транскордонного співробітництва України з країнами Європейського Союзу // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Сборник научных трудов. – Стамбул-Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2010. – С. 443-447
6. Макогон Ю.В. Регіональна складова економічної стратегії України: сутність та проблеми. // Стратегічні пріоритети – 2006 – №1.
7. Гуцал С. Стратегічні завдання інформаційної політики України у державах ЄС // Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики: матеріали засідання «круглого столу».

РЕЗЮМЕ

Стаття присвячена аналізу перспективних напрямків взаємодії України і Європейського Союзу. В процесі дослідження були систематизовані та надані пропозиції щодо активізації та удосконалення співпраці між Україною та ЄС.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена анализу перспективных направлений взаимодействия Украины и Европейского Союза. В процессе исследования были систематизированы и предоставлены предложения по активизации и совершенствованию сотрудничества между Украиной и ЕС.

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of perspective directions of co-operation of Ukraine and European Union. In the process of research were systematized and given suggestions on activation and perfection of collaboration between Ukraine and EU.